

nyokhoz való hozzáférést nemzeti és nemzetközi szinten. Az egyes országok egyesített adatbázisai a továbbiakban egységes nemzeti forrásként működhetnek.

Mivel minden könyvtár és számítógépes hálózat állami pénzezen működik, érdekük, hogy szoroson egymás mellett és egymással tevékenykedjenek kommunikációs és információs szolgáltatásaik kialakításában és nyújtásában. A közép-kelet-európai országok megteremtik a nemzeti információs infrastruktúrának azt a modelljét, amelyben a felhasználónak széles körű hozzáférése van a helyi és a nemzetközi információs forrásokhoz is. Nyitott cserekapcsolatban állnak a nyugati könyvtárakkal, mindannyiuk érdekében növelve a hozzáférést. S ezzel a GII keretében megvalósul az egységes információkeresés, az UBC és az UAP modellje.

A legrosszabb út

A könyvtárak és a könyvtárakat működtető kormányhivatalok közötti verseny fokozódik a költségvetés folyamatos csökkenése következtében. A szabványok bevezetése helyett az egyes könyvtárak a gyorsaságra törekednek adatbázisaik építésekor, ezzel demonstrálják a gépesítés sikerét, ami indokolná a további pénzügyi támogatásokat. Bármely együttműködés, ami egyáltalán feltűnik, pusztán adminisztratív kapcsolatokon alapul, vagy az általánosan használt szoftver és hardver miatt történik, tovább fokozva az egyes könyvtárípusok közötti versenyt. Nincs osztott katalogizálás, a könyvtárak saját kis helyi adatbázisaikat építik kurrens anyagaikból, kurrens leírással. A nem szabványos rekordokból felépülő adatbázisok nem sokat érnek a külföldi könyvtárak számára, amelyeknek az ebből a régióból érkező anyagot a nemzetközi szabványoknak megfelelően újra katalogizálniuk kell. Az adatbázisokhoz való hozzáférés továbbra is korlátozott. A hálózati hozzáférés túl drága ahhoz, hogy átfogó adatbázisokat hozzanak

létre, vagy hogy széles körű online hozzáférést biztosítsanak a külföldi adatbázisokhoz. A Globális Információs Infrastruktúra nem jön létre. Az információkeresés helyett Közép-Kelet-Európa könyvtárai információs mocsarat hoznak létre.

Összegezés

A közép-kelet-európai országok az elmúlt öt évben nagy változásokat vittek végbe a hálózatépítés és a könyvtár-automatizálás terén. A két terület kooperációjával megvalósíthatják az információs infrastruktúrának azon modelljét, amely támogatni képes a demokráciához nélkülözhetetlen információs szabadságot, és a piacgazdaságban szükséges stratégiai információkhoz való hozzáférést. A modell megvalósulásának fő akadályai inkább politikaiak, mint műszaki jellegűek. Mind a hagyomány, mind a kormánypolitika a kooperáció helyett a versenyre ösztönzi az intézményeket. Fontos, hogy a könyvtárak a saját érdeküknek tekintsék az együttműködést a bibliográfiai leírási szabványok kialakítása, bevezetése, alkalmazása és az információhoz való hozzáférés biztosítása tekintetében. A jelenleg folyó viták – a szabványokról, a telekommunikációról, a műszaki politikáról, az információ szabadságáról, a könyvtári törvényekről, a felsőoktatásról stb. – eredményeképpen született döntések az ismertett két forgatókönyv valamelyikét fogják hozni. Csak remélhetjük, hogy a végző megoldás valahol a kettő között lesz.

/BORGMAN, Ch. L.: Information retrieval or information morass? Implications of library automation and computing networks in Central and Eastern Europe for the creation of a Global Information Infrastructure. = Proceedings of the Annual Meeting of the American Society for Information Science, Chicago, October 9-12, 1995. p. 1-8./

(Koreny Ágnes)

Európa és az információs társadalom

A Bangemann-jelentés bírálata

1992 decemberében az Európa Tanács felkért egy 20 főből álló szakértői csoportot, hogy készítsen jelentést az információs társadalomra való felkészülés lehetőségeiről. Az úgynevezett Bangemann-jelentés *Európa és a globális információs társadalom* címmel el is készült, és azt a tanács 1994. júniusi korfui ülése megvitatta és elfogadta.

A nagy sebességű és nagy átviteli kapacitású, szélessávú „adat-autópálya” kiépítésének és a multimédia-szolgáltatások megindításának szükségességéről a szakemberek már régebben meggyőződtek. A megvalósításban érdekelt vállalatok máris mintegy 5 milliárd ECU-t fordítottak az ezzel kapcsolatos kutatásokra, fejlesztésekre, így az ATM-re és más szélessávú technikákra. E vállalata-

tok úgy vélik, hogy jogosultak a Bangemann-jelentésről véleményt alkotni.

A jelentés legfontosabb állítása: „Szükségünk van egy adat-autópályára, és emiatt fel kell gyorsítani az európai távközlés liberalizálását”. Míg a mondat első felével az ipari szakemberek messzemenően egyetértenek, addig a második fele legalább két fontos kérdést vet fel:

- Hogyan lehet a teljes liberalizálását, azaz a piaci verseny szabad kibontakozását az Európai Unió homogenizáló piaci elgondolásaival közös nevezőre hozni?
- Segít-e a liberalizálás az adat-autópályára és a multimédia fejlesztésében, és segíti-e az európai ipar világszintű versenyképességét?
E kérdésekre keressük a választ.

A liberalizálás

A liberalizálás révén felaprózódik a piac, felszámolódnak a nagy sorozatgyártás előnyei. Egy nagy program, így a több államot összekötő adat-autópályára megvalósításához az abban való részvétel feltételeit szabályozni, azaz a távközlési piacot deregulálni kell, különösen ha a távközlési szabályai az egyes tagállamokban eltérnek egymástól. E szabályokat – amelyek a liberalizálás ellen hatnak – minden tagországnak el kell fogadnia.

Meg kell akadályozni a műszaki felaprózódást, az eltérő műszaki megoldások egymás mellett élését – ami megint a liberalizálás ellen hat –, meg kell erősíteni a szabványosítást. A hálózat építésében csak olyan cégek vehetnek részt, amelyek elfogadják az európai szabványokat. Ugyanakkor a szabványosításnak követnie kell a műszaki haladást.

Adat-autópályára

A fejlett országok világszerte arra törekedtek az elmúlt században, hogy normális és egyszerű, a bogárhátú Volkswagen autóhoz hasonlóan népszerű és egyszerű távbeszélő-szolgáltatást építsenek ki. Ezzel szemben ma az USA-ban, Japánban és részben Nyugat-Európában is egyesek azt igénylik, hogy már holnaptól Rolls-Royce-on utazzanak, vagyis épüljön ki a multimédia-szolgáltatásokra is alkalmas adat-autópályára, hiszen az ehhez szükséges műszaki ismeretek immár rendelkezésre állnak. A távközlési szolgáltatások választéka a liberalizálás révén egyre bővül, de még csak kevesen igénylik az adat-autópályára multimédia-szolgáltatásait – már csak anyagi okoknál fogva is. Kérdés ilyen körülmények között: fel kell-e gyorsítani az adat-autópályára építést, ahogy ezt a Bangemann-jelentés javasolja. A multimédia-szolgáltatások elterjedése a GDP növekedésétől függ; ezt a Bangemann-jelentés nem ismerte fel.

Az Egyesült Államokban is, ahol már régebben felszámolták a távközlés monopóliumát, és ahol a GDP meghaladja az EU átlagos GDP-jét, csak nemrég kezdték meg az adat-autópályára (National Infrastructure Initiative = NII) kiépítését. Európában is el kell kezdeni az adat-autópályára tervezését és építését, de ütemét az igények alakulásának és a GDP növekedésének kell meghatározni, és kérdéses, hogy a jelentés által javasolt teljes liberalizálás ennek optimális műszaki és gazdasági megvalósítását elősegítené-e.

/Elektrisches Nachrichtenwesen, 1994. 4. negyedév, p. 306–311./

(Reich György)

A globális információs társadalom kialakítása

1995 elején 45 meghívott informatikai szakértő tanácskozott Brüsszelben a globális információs társadalom kialakításáról, majd e tanácskozás javaslatait az Európai Unió illetékes miniszteri tanácsának asztalára kerültek. Megvitatták az információs társadalom kialakításához szükséges jogszabályokat, a követendő piac- és versenypolitikát, az infrastruktúra fejlesztésének szükségességét, és az információs társadalom kialakulásának szociális és kulturális kérdéseit.

A globális információs társadalom kialakításának céljai ígéretesek:

- Jobb szociális integráció.
- A demokrácia értékeinek jobb kiaknázása.

- A kulturális értékek, tradíciók megőrzése és megosztása.
- Az életminőség javítása.
- A gazdasági fejlődés elősegítése.
- A nemzetek eltérő gazdasági és szociális fejlődésének közelítése egymáshoz.
- A fejletlenebb országok fokozatos integrálása a világgazdaságba.
- A közös szociális problémák megoldásának támogatása.
- Az együttműködés elősegítése a nemzeti társadalmak folyamatos fejlődése és egymáshoz közelítése, az egységes jogrend, a közös társadalmi szokások, a másság tolerálásának megvalósítása érdekében.